

Tuntutan KPGM-KPGMPTM terhadap Kedudukan Bahasa Melayu dalam Sistem Pendidikan Tanah Melayu, 1946-1960-an

The KPGM-KPGMPT Demands on the Status of the Malay Language in Malaya's Education System, 1946-1960s

Morni Hanim Salleh*, Mohd Samsudin & Suffian Mansor

Pusat Kajian Sejarah, Politik & Hal Ehwal Antarabangsa, Universiti Kebangsaan Malaysia, Malaysia.

*Corresponding Author : mornihanim@gmail.com

Abstrak

Artikel ini membincangkan penglibatan KPGMS (Kesatuan Persekutuan Guru-Guru Melayu Semenanjung)-KPGMPTM (Kesatuan Persekutuan Guru-Guru Melayu Persekutuan Tanah Melayu) sebagai pejuang bahasa Melayu dan peranannya sebagai suara rakyat dalam menyampaikan hasrat untuk memartabatkan bahasa Melayu dalam pendidikan sehingga diangkat menjadi bahasa kebangsaan melalui akta Bahasa Kebangsaan 1963. Selepas tamat Perang Dunia Kedua, KPGMS-KPGMPTM sedar bahawa penguasaan dan penggunaan bahasa Melayu sebagai bahasa pengantar di sekolah-sekolah perlu diberi keutamaan kerana bahasa Melayu merupakan bahasa utama penduduk di Tanah Melayu. Oleh yang demikian, apabila dasar-dasar seperti, Laporan Barnes (1950), Ordinan Pelajaran (1952), Kertas Putih Pelajaran (1954), Laporan Razak (1956), Rahman Talib (1960) dan Akta Bahasa Kebangsaan (1963) diperkenalkan, KPGMS-KPGMPTM telah memberi reaksi dan menuntut agar kedudukan bahasa Melayu dan pendidikan orang Melayu dipertingkatkan. Terdapat beberapa strategi dilakukan oleh KPGMS-KPGMPTM apabila kandungan dalam laporan pendidikan tidak memenuhi kehendak organisasi tersebut antaranya seperti menyuarakan pandangan dalam 'Mujallah Guru,' menghantar memorandum kepada Kementerian Pelajaran dan lebih agresif lagi keluar daripada UMNO. Objektif kajian ini adalah untuk meneliti tuntutan dan kesan KPGMS-KPGMPTM dalam memperjuangkan penggunaan bahasa Melayu dalam pendidikan. Kajian ini menggunakan kaedah kualitatif, yang memberikan tumpuan terhadap rekod dan dokumen KPGMS-KPGMPTM. Hasil kajian mendapati sebagai pertubuhan yang mewakili organisasi pendidik Melayu, KPGMS-KPGMPTM merupakan perintis pertama yang memperjuangkan bahasa Melayu dalam pendidikan selain bertindak sebagai pejuang untuk pendidikan anak-anak Melayu.

Kata Kunci: Sejarah pendidikan Malaysia; Bahasa Melayu; Bahasa kebangsaan; Pertubuhan Bukan Kerajaan

Abstract

This article discusses the involvement of KPGMS (Federal Union of Teachers Malay Peninsula)-KPGMPTM (Federal Union of Malay Teachers' Federation of Malaya) as the forefront leader and their role as the voice of the people in expressing the wish to uphold the use of the Malay language in education when it was adopted as the national language through the National Language Act of 1963. After the Second World War, KPGMS-KPGMPTM were aware that the acquisition and the use of Malay as the language of instruction in schools should be given priority but also as the main language of the Malayan population. Accordingly, various policies as the Barnes Report (1950), the Education Ordinance (1952), the White Paper on Education (1954), the Razak Report (1956), Rahman Talib (1960) and The National Language Act (1963) were introduced to ensure the demands are fulfilled. KPGMS-KPGMPTM has reacted and requested that the Malay language and Malay education should also be enhanced. Various strategies were taken by KPGMS-KPGMPTM when their requests were not taken into serious consideration such as voicing out their concern in the 'Mujallah Guru,' sending memorandums to the Ministry of Education and also aggressively threatening to cut ties with UMNO. The main objective of this study is to examine the effect of demands made by KPGMS-KPGMPTM in the struggle for the use of the Malay language in education. This study uses qualitative methods, which are based on the records and documents provided by KPGMS-KPGMPTM. The study found that both organizations which represented Malay educators were pioneering the acceptance for the use of the Malay language in education and the pursuer for future young Malays' education.

Keywords: *History of Malaysia Education; Malay Language; National Language; Non-Governmental Organizations*

PENGENALAN

Pendidikan dan bahasa saling memerlukan untuk perkembangan dan penyatuan antara kaum. Melalui pendidikan sesuatu bahasa dapat dipertahankan malahan boleh menggambarkan jiwa sesebuah bangsa. Sebelum kemerdekaan sistem pendidikan sekolah yang tersedia di Tanah Melayu adalah berpecah-pecah mengikut kaum masing-masing (Samsudin dan Shahrudin 2012, 118-119). Wujud lima jenis sistem persekolahan iaitu sekolah agama, sekolah Melayu, sekolah Cina, sekolah Tamil dan sekolah Inggeris (Sufean 1993, 5). Manakala lokasi setiap sekolah tersebut terpisah antara satu sama lain, sekolah Melayu di desa, sekolah India di ladang, dan sekolah Cina di kawasan perlombongan manakala sekolah Inggeris di pekan atau bandar. Seterusnya bahasa pengantar setiap sekolah juga berbeza-beza. Keadaan ini menunjukkan tidak berlaku interaksi antara pelajar Melayu, Cina dan India kerana masing-masing belajar di sekolah yang berbeza. Maka fenomena ini telah menjejaskan usaha untuk memupuk perpaduan kaum di Tanah Melayu dengan menjadikan sekolah sebagai agen sosialisasi yang boleh digunakan untuk menggalakkan komunikasi antara kaum (Tan 2010, 57). Ini diperkuatkan lagi dengan usaha setiap kaum mempertahankan pendidikan, bahasa dan warisan kebudayaan masing-masing.

Namun apabila Perang Dunia Kedua berakhir pada 1945, satu penyusunan semula sistem pelajaran telah dilakukan bertujuan untuk menyatukan tiga kaum bagi membentuk satu bangsa umum yang tunggal. H. Davies menegaskan perlu ada satu sistem pelajaran bersama untuk masyarakat Tanah Melayu. Tambahan pula, pada tahun 1949, suatu Jawatankuasa Pusat Penasihat Pelajaran telah ditubuhkan untuk mengkaji dan menasihati kerajaan berkenaan polisi am dan dasar luas yang perlu diikuti dalam pendidikan.² Selain itu, timbul semangat nasionalis

dalam kalangan orang Melayu untuk menuntut kemerdekaan daripada pihak British di England. Orang Melayu mula menyedari pihak British tidaklah sekuat mana dan boleh dikalahkan oleh tentera Jepun yang berasal dari Asia. Malahan tindakan gerila komunis Cina yang mahu mengambil kuasa pemerintah daripada British menyebabkan orang Melayu semakin bersemangat untuk mempertahankan tanah airnya. Pejuang nasionalis Melayu termasuklah golongan guru, mahukan kedaulatan berlaku di Tanah Melayu, antara tuntutan perjuangan mereka termasuklah isu pendidikan dan soal bahasa kebangsaan.

Pulau Pinang merupakan negeri pelopor kepada penubuhan persatuan guru di Tanah Melayu dengan menubuhkan Persatuan Guru-guru Melayu Pulau Pinang dan Jajahan (PGMPPJ) pada 3 September 1920.³ Selanjutnya, sebanyak 11 persatuan guru bergabung membentuk KPGMS dengan dirasmikan oleh Pendeta Za'ba bertempat di Kelab Sultan Sulaiman, Kampung Baru, Selangor.⁴ Kesatuan Persekutuan Guru-guru Melayu Semenanjung (KPGMS) merupakan gabungan persatuan guru dari negeri-negeri Melayu dan membentuk satu pertubuhan besar pada tahun 11 April 1946. Pada tahun 1954, pertubuhan ini ditukar kepada Kesatuan Persekutuan Guru-guru Melayu Persekutuan Tanah Melayu (KPGMPTM).⁵ Seterusnya pada tahun 1968, KPGMPTM bertukar pula kepada Kesatuan Guru-guru Melayu Malaysia Barat (KGMMB).⁶ Walaupun nama pertubuhan bertukar sebanyak tiga kali, namun dasar berjuang dan matlamat adalah sama.⁷ Yang Dipertua KPGMS pertama dilantik ialah Cikgu Yassin Maamor, sehingga tahun 1963, keanggotaan KPGMS-KPGMPTM mencecah 12,000 orang dan merupakan persatuan guru yang disegani dan dihormati.⁸ Matlamat perjuangan KPGMS-KPGMPTM boleh dibahagikan kepada tiga perkara utama iaitu pendidikan Melayu, bahasa Melayu dan isu gaji guru-guru Melayu. Perkara ini terkandung dalam Majalah Guru yang berbunyi:

...perjuangan KPGMS-KPGMPTM adalah terbahagi dengan tiga saluran iaitu memperjuangkan bahasa Melayu supaya diterima menjadi bahasa yang terkemuka di Semenanjung Tanah Melayu dan memperjuangkan sehingga tersusun satu tingkatan Sekolah Melayu yang membolehkan penuntutnya melanjutkan pelajaran sehingga ke universiti dan yang ketiga memperjuangkan nasib diri sendiri iaitu kedudukan dan pendapat serta lain-lain yang berhubung dengan hidup secara manusia yang sepatutnya sebagai seorang pendidik.⁹

KPGMS-KPGMPTM telah menyusun beberapa langkah dan ketetapan demi memastikan objektif perjuangan mereka tercapai antaranya mendesak kerajaan agar memartabatkan bahasa Melayu sebagai bahasa utama dalam pendidikan, meninggikan darjah sekolah-sekolah Melayu hingga peringkat menengah dan memperbaiki taraf pelajaran anak-anak Melayu. Manakala untuk kepentingan guru, KPGMS-KPGMPTM memohon kenaikan gaji guru yang mengajar bahasa Melayu setaraf dengan guru yang mengajar bahasa Inggeris, memperjuangkan gaji yang sama antara guru lelaki dan perempuan dan mendesak kerajaan mengadakan Lembaga Persuratan Agung dan Lembaga Persuratan Negeri.¹⁰ Perjuangan yang teguh dan konsisten terhadap pihak kerajaan, telah menyebabkan KPGMS-KPGMPTM mampu menjadi kumpulan pendesak pertama daripada golongan pendidikan apabila, Laporan Barnes, Ordinan Pelajaran 1952, Kertas Putih Pelajaran 1954, Laporan Razak dan Rahman Talib dikemukakan. Ini kerana KPGMS-KPGMPTM mendapati terdapat beberapa isi kandungan laporan tersebut tersasar daripada matlamat mereka, seperti yang pernah dicadangkan dalam sistem pendidikan untuk orang Melayu pada tahun 1947.¹¹ Didapati antara kandungan laporan tersebut ada yang tidak mengangkat bahasa Melayu sebagai bahasa tunggal ataupun bahasa pengantar utama dari peringkat rendah hingga ke universiti. Contohnya, Laporan Barnes dan Ordinan Pelajaran 1952 yang telah menafikan bahasa Melayu sebagai bahasa pengantar utama dalam pendidikan. Ini menyebabkan penggunaan bahasa Melayu tidak

dapat disampaikan secara menyeluruh dan berfungsi sebagai bahasa pengantar utama. Begitu juga Laporan Rahman Talib yang masih tidak menunjukkan kesungguhan untuk mengangkat bahasa Melayu sebagai bahasa pengantar apabila bahasa Inggeris masih diguna pakai sewaktu peperiksaan di peringkat menengah. Perkara-perkara ini menjadi faktor penggerak kepada KPGMS-KPGMPTM untuk terus berjuang dan menuntut agar bahasa Melayu diangkat sebagai bahasa Kebangsaan di peringkat pendidikan dan negara.

PEJUANGAN DAN TUNTUTAN KPGMS-KPGMPTM

Salah satu matlamat perjuangan KPGMS adalah untuk memartabatkan bahasa Melayu sebagai bahasa utama dalam pendidikan, namun apabila Laporan Barnes dikemukakan, KPGMS mendapati kandungan Laporan Barnes bertentangan dengan matlamat perjuangan kesatuan, ini kerana bahasa Inggeris tetap digunakan malahan menjadi saingan kepada bahasa Melayu. Selain itu, berdasarkan kandungan Laporan Barnes ada dinyatakan penggunaan bahasa Melayu hanya di peringkat rendah malah telah dikurangkan iaitu hanya hingga darjah enam sahaja. Peringkat sekolah menengah tidak ada dinyatakan secara khusus penggunaan bahasa Melayu sebagai bahasa pengantar atau diajar sebagai satu mata pelajaran yang mustahak dan wajib. KPGMS merasakan penggunaan bahasa Melayu di sekolah-sekolah tidak tersusun mengikut keperluan. Apabila Laporan Barnes diperkenalkan sudah pasti tidak akan ada perkembangan bahasa Melayu sebagai bahasa rasmi dan juga sebagai sebuah bahasa pengantar. Guru Melayu rata-rata berasa bimbang bahawa penubuhan sekolah kebangsaan akan menyebabkan penggunaan bahasa Melayu sebagai bahasa pengantar diberhentikan dan hal ini mengancam kedudukan mereka sebagai guru yang mengajar bahasa Melayu (Ramanathan 1985,46). Pekara ini menyebabkan KPGMS, masyarakat Melayu, termasuk para golongan intelektual Melayu tidak menyokong laporan ini. Pada persidangan Mesyuarat Agong KPGMS di Johor Bahru pada 10 Oktober 1951, ahli mesyuarat bersetuju mewujudkan satu Jawatankuasa Kecil seramai lima orang¹² untuk menyemak penyata tersebut. Jawatankuasa ini telah menerima banyak cadangan dan idea dari wakil Negeri Sembilan, Perak Pahang dan Pulau Pinang.¹³ Terdapat 40 cadangan terhadap Laporan Barnes yang dipersetujui oleh KPGMS telah dihantar kepada setiap pembesar Melayu, ahli Jawatankuasa Pelajaran dan ahli jawatankuasa Pilihan bagi Laporan Barnes untuk diteliti.¹⁴

Setelah selesai meneliti dan mengkaji Laporan Barnes, akhirnya KPGMS membuat keputusan seolah-olah menerima cadangan tersebut, tetapi beberapa pindaan dan tuntutan perlu dilakukan, ini bersesuaian dengan penyataan yang dikeluarkan oleh setiausaha KPGMS, “maka dengan sebab penyata jawatankuasa Barnes itu mengandungi hampir-hampir sangat sesuai bagi faedah anak-anak negeri ini maka KPGMS telah menerimanya dengan syarat ada sedikit pindaan.”¹⁵ Terdapat enam perkara yang dituntut oleh KPGMS, pertama kelulusan untuk mendapatkan ‘*Schools Certificate*’, mesti lulus dalam bahasa Melayu dan Inggeris. Ini bermaksud pelajar yang tamat persekolahan akan mendapat sijil dan syarat untuk mendapat sijil tersebut perlulah lulus bahasa Melayu dan bahasa Inggeris. Kedua, sekolah kebangsaan mestilah terbuka kepada rakyat Persekutuan dan percuma dari umur lima tahun hingga 16 tahun serta dibangunkan di tempat yang ramai orang Melayu. Ketiga, Kerajaan Persekutuan Tanah Melayu hendaklah segera menyusun peringkat persekolahan orang Melayu hingga membolehkan pelajar menuntut sehingga ke peringkat universiti. Keempat, pelajaran percuma hendaklah diberikan kepada sekolah-sekolah Melayu sahaja. Kelima, pusat-pusat latihan guru hendaklah diadakan di dalam negeri sahaja. Keenam, pihak kerajaan juga hendaklah mengadakan satu institusi bagi menyediakan buku-buku untuk kegunaan sekolah-sekolah Melayu.¹⁶

Tuntutan yang dilakukan oleh KPGMS berkisar tentang pembelaan dan peluang pendidikan orang Melayu yang masih tidak dipenuhi oleh pihak British. Malah penggunaan

bahasa Melayu juga masih kabur dan tidak didaulatkan dengan sepatutnya. Ini menyebabkan KPGMS berasa perlu disuarakan kehendak sebenar orang Melayu pada waktu itu. Namun, jelas bahawa tindakan KPGMS yang menerima cadangan Barnes tetapi bersyarat menunjukkan sebenarnya mereka tegas dan berani dalam memperjuangkan matlamat pendidikan terutama berkaitan isu bahasa dan pendidikan anak-anak Melayu. Walaupun pada masa itu, KPGMS baru sahaja berusia empat tahun lebih tetapi kematangan pertubuhan ini telah digambarkan berdasarkan tindakan-tindakan mereka.

Usaha KPGMS untuk memartabatkan bahasa dan pendidikan orang Melayu sebenarnya pernah dilakukan pada tahun 1947¹⁷ tetapi tidak dihiraukan oleh pihak British. Malah tindakan British yang hanya memberi peluang empat tahun pendidikan asas di sekolah rendah Melayu memperlihatkan British sengaja tidak mahu memperbaiki mobiliti sosioekonomi masyarakat Melayu, terutama dalam bidang pendidikan. Selain itu, kehendak KPGMS yang mahukan bahasa Melayu dijadikan bahasa pengantar utama bermula dari peringkat rendah hingga ke universiti turut tidak dipenuhi. Cadangan Laporan Barnes telah menafikan bahasa Melayu sebagai bahasa pengantar utama dan sekolah untuk orang Melayu. Walaupun dalam Perlembagaan Persekutuan ada menjelaskan dengan terperinci bahawa bahasa Melayu telah diangkat sebagai bahasa rasmi, di samping bahasa-bahasa kaum lain bebas digunakan, diajari dan dipelajari.¹⁸ Tetapi itu tidak menjadi landasan pihak British semasa menggubal Laporan Barnes. Ini menyebabkan pihak KPGMS mendesak pihak British memenuhi tuntutan mereka.

Namun begitu, bukan semua orang Melayu menolak Laporan Barnes, terdapat orang Melayu berbelah bahagi dan ada pula yang menyokong kandungan tersebut, ini terbukti semasa Tunku Abdul Rahman berucap dalam majlis Perhimpunan Agung UMNO di Hotel Majestic, Kuala Lumpur pada Ogos 1951, beliau selaku Presiden UMNO pada masa itu, menyatakan sokongan terhadap Laporan Barnes (Mahyiddin dan Nik Mustaffa 1997,168). Ini bersesuaian dengan pendapat, yang menyatakan “Pendidikan itu politik, ia sensitif, ia menggambarkan hasrat dan pilihan masyarakat yang pelbagai yang sering berkonflik” (Kogan 1978,260). Hakikat bahawa faktor politik merupakan faktor yang dominan dalam penentuan dasar dan haluan pendidikan memang tidak dapat disangkal. Ini terbukti apabila pihak UMNO mempunyai sudut pandangan yang berbeza pula, apabila menyuarakan sokongan padu kepada Laporan Barnes. Malahan, Tunku Abdul Rahman menyeru kerajaan British supaya melaksanakan perakuan laporan tersebut secepat mungkin. Ini memperlihatkan terdapat ketidaksefahaman antara KPGMS dan pihak British serta tokoh politik tertentu dalam UMNO terhadap kandungan Laporan Barnes. Namun semangat organisasi ini memperjuangkan bahasa Melayu tidak dapat dibendung lagi, walaupun terdapat konflik pendapat antara KPGMS dan pemimpin UMNO, sebuah parti politik yang mewakili orang Melayu.

KPGMS bertindak kritikal dalam mempersoalkan Laporan Barnes susulan tindakan British yang tidak menunjukkan kesungguhan untuk memartabatkan bahasa Melayu sebagai bahasa utama di Tanah Melayu. Oleh itu, organisasi ini telah memberikan pendirian yang cenderung kepada tidak bersetuju berkaitan kandungan yang terdapat dalam Laporan Barnes. Tambahan lagi apabila, pihak British memberi tindak balas daripada desakan masyarakat Cina dengan mewujudkan Laporan Fenn-Wu, ini telah menunjukkan pihak British tidak bersungguh-sungguh untuk menjadikan bahasa Melayu sebagai bahasa pengantar di sekolah-sekolah. Akhirnya Laporan Barnes tidak dapat dilaksanakan, namun pihak British menukar kepada Ordinan Pelajaran 1952.¹⁹ Laporan ini diluluskan dengan sebulat suara oleh Majlis Perundangan Persekutuan pada 21 November 1952. Kandungan Ordinan 1952 mewartakan Tanah Melayu hanya mempunyai dua jenis sekolah kebangsaan, satu dalam bahasa Inggeris dan satu lagi dalam bahasa Melayu. Kandungan ordinan ini juga tidak memenuhi aspirasi KPGMS dan kehendak orang Melayu. Sekali lagi, KPGMS menerajui bantahan dengan menuntut peningkatan mutu pendidikan Melayu (Md. Jadi 1983, 67). Akhbar Melayu dan Mujallah Guru²⁰ menjadi saluran yang penting dan tempat KPGMS menyuarakan bantahan

dengan lantang. Rencana pengarang akhbar Majlis mendakwa ordinan ini tidak dapat memenuhi kehendak pendidikan orang Melayu dan menyeru agar pentadbiran British memastikan pelajar Melayu dapat melanjutkan pelajaran ke peringkat menengah dengan menggunakan bahasa pengantar Melayu.

Walaupun semasa Ordinan Pelajaran 1952 ini digubal dengan penglibatan KPGMS dalam membincangkan isi kandungannya, namun apabila dikeluarkan tidak seperti yang diharapkan. Ordinan ini tidak menerangkan atau mencatat sebarang langkah untuk menjamin kewujudan sekolah menengah Melayu. Begitu juga, penggunaan bahasa Melayu di sekolah-sekolah tidak di terangkan dengan jelas untuk digunakan sehingga ke peringkat sekolah menengah atau yang lebih tinggi. Perkara ini memberi gambaran seolah-olah segala usaha dan tindakan KPGMS tidak dihiraukan. Kebimbangan guru Melayu turut mempengaruhi pendirian pemimpin politik Melayu terhadap dasar pendidikan yang digubal oleh British. Pada awal tahun 1954, pemimpin UMNO yang pada asalnya menyokong Laporan Barnes dan Ordinan Pelajaran 1952 telah menukar pendirian mereka. Melalui rencana pengarang Utusan Melayu yang diterbitkan pada 9 September 1954, mereka mendakwa bahawa cadangan Laporan Barnes dan Ordinan Pelajaran 1952 untuk menubuhkan sekolah kebangsaan tidak akan mendatangkan manfaat kepada masyarakat Melayu kerana mengutamakan penggunaan bahasa Inggeris (Ramanathan 1985,45-47). Namun, pihak British bertegas untuk meneruskannya kerana menurut Jeneral Templer, ordinan tersebut telah diluluskan di Majlis Perundangan Persekutuan, maka tidak perlu diteliti semula.²¹ Oleh itu, buat pertama kalinya Ordinan Pelajaran 1952 telah dikuatkuasakan untuk dijadikan polisi pelajaran kebangsaan. Namun akhirnya, Ordinan Pelajaran ini tidak dapat dilaksanakan kerana melibatkan perbelanjaan yang besar. Tambahan pula, pada November 1953, Kerajaan Persekutuan Tanah Melayu menghadapi defisit \$175 juta akibat kemelesetan ekonomi disebabkan kejatuhan harga bahan mentah (Francis Wong Hoy Kee dan Ee Tiang Hong, 1974:55).²²

Seterusnya Jawatankuasa Kertas Putih Pelajaran 1954 diwujudkan bagi meneruskan matlamat Ordinan Pelajaran 1952. Antara isi penting dalam Kertas Putih adalah memperkenalkan ciri-ciri sekolah kebangsaan kepada semua sekolah vernakular khususnya pembukaan kelas bahasa Inggeris sebagai bahasa pengantar di semua sekolah vernakular. Cara pelaksanaannya adalah dengan memperkenalkan satu atau dua kelas kebangsaan (kelas bahasa Inggeris) pada tahun pertama dan kemudian dipertingkatkan dari tahun ke tahun sehingga semua sekolah vernakular menjadi sekolah Inggeris sepenuhnya.²³ Berhubung kandungan Kertas Putih Pelajaran 1954 yang bertindak sebagai kelangsungan Ordinan Pelajaran 1952, perkara yang dicadangkan amat berlawanan dengan perjuangan KPGMS kerana sekali lagi bahasa Melayu tetap perlu bersaing dengan bahasa Inggeris. Oleh itu, organisasi ini menyatakan pendirian dengan membantah dan menolaknya. KPGMS tetap mahukan bahasa Melayu sepenuhnya digunakan dari peringkat rendah hinggalah ke peringkat tinggi seperti yang dibayangkan dalam sistem pelajaran yang pernah dikeluarkan pada tahun 1947. Organisasi ini telah mengkritik dan memberi pendapat bahawa jawatankuasa ini terdiri daripada ahli-ahli yang ingin meminggirkan penduduk bangsa Melayu. Ini dapat dibuktikan dengan tindakan sekolah-sekolah Melayu tidak ditambah peruntukan kewangan yang seimbang, KPGMS mempersoalkan perbelanjaan pendidikan sekolah Melayu diberikan secara minimum, manakala sekolah-sekolah Inggeris diberikan peruntukan yang lebih. Selain itu, sekolah Melayu tidak dibenarkan dibuka dari awal kecuali tempat-tempat yang sangat perlu.²⁴ Sekatan-sekatan ini menyebabkan KPGMS menuduh jawatankuasa ini, dipengaruhi oleh pihak-pihak tertentu yang cuba menginggeriskan orang-orang Melayu. KPGMS juga dengan lantang menyatakan bahawa bangsa-bangsa lain seperti Cina dan India janganlah menggunakan duit kerajaan untuk pendidikan bahasa mereka, sebaliknya ikutilah dasar yang ada dan masuklah ke sekolah Melayu dan Inggeris.²⁵ Begitu juga dalam kalangan orang Melayu

mereka menentang Kertas Putih Pelajaran 1954 kerana berpendapat membuka kelas-kelas bahasa Inggeris bermakna kehancuran bahasa Melayu secara beransur-ansur sedang berlaku.²⁶

Manakala bagi Laporan Razak, ketika dicadangkan Tanah Melayu di ambang kemerdekaan. Laporan ini menyokong bahasa Melayu sebagai bahasa kebangsaan dengan syarat tidak menyekat bahasa dan budaya bangsa lain di Tanah Melayu.²⁷ Oleh itu, apabila laporan tersebut dikeluarkan, KPGMS-KPGMPTM tanpa berlengah lagi telah membuat satu kajian yang mendalam terhadap laporan tersebut dan didapati inti pati laporan ini bukan sahaja menyebabkan saingan antara bahasa Inggeris dan bahasa Melayu tetapi juga dengan bahasa ibunda yang lain. Dalam bahagian rencana pengarang, *Mujallah Guru*,²⁸ KPGMS-KPGMPTM membidas laporan ini yang ditulis menggunakan bahasa Inggeris sahaja. Ini menyebabkan banyak guru Melayu tidak boleh memahami dan mengkaji laporan ini. Bahkan tindakan kerajaan yang menggunakan bahasa Inggeris tidak sejajar dengan taraf bahasa Melayu yang diangkat sebagai bahasa kebangsaan.²⁹ Selepas mesyuarat Agong Tahunan yang bersidang di Kuala Lumpur selesai pada 30 Disember 1955,³⁰ sebuah Jawatankuasa Pelajaran KPGMS³¹ telah dibentuk untuk membincangkan kandungan Laporan Razak.³² Jawatankuasa Pelajaran KPGMS-KPGMPTM telah memanggil satu mesyuarat khas bagi membincangkan dan mengkaji penyata itu pada 7 Julai 1956.³³ Akhirnya satu tuntutan dan ketetapan telah diambil dalam mesyuarat tersebut, iaitu menerima Laporan Razak 1956 dengan syarat beberapa pindaan dilakukan. Timbul persoalan mengapa KPGMS-KPGMPTM tidak dapat menerima sepenuhnya laporan tersebut sebaliknya menerima dengan bersyarat. Terdapat beberapa perkara dalam Laporan Razak yang tidak memenuhi hasrat dan matlamat KPGMS-KPGMPTM antaranya penggunaan bahasa Melayu sebagai bahasa pengantar di sekolah-sekolah yang akan dilakukan berperingkat-peringkat. Sebaliknya organisasi ini, menggesa kerajaan agar mempercepatkan proses pelaksanaan bahasa Melayu sebagai bahasa pengantar terutama yang mendapat bantuan daripada pihak kerajaan (Ramanathan 1985, 69-70). KPGMS-KPGMPTM juga mahukan bahasa Melayu sebagai bahasa pengantar tunggal dalam sekolah kebangsaan dan dalam tempoh 10 tahun, bahasa Melayu menjadi bahasa kebangsaan dan bahasa pengantar di seluruh sekolah. Bagi melaksanakan tujuan tersebut, KPGMS-KPGMPTM telah mencadangkan supaya proses penggunaan bahasa Melayu dijalankan secara berperingkat melibatkan dua tempoh masa iaitu tempoh masa panjang yang mengambil masa selama 11 atau 12 tahun dan tempoh masa pendek iaitu selama enam tahun untuk pelaksanaan tersebut.³⁴ Selain itu, semasa Laporan Razak dikemukakan, KPGMS-KPGMPTM menuntut diwujudkan sekolah menengah Melayu yang menggunakan bahasa Melayu sebagai bahasa pengantar.³⁵ Selain KPGMS-KPGMPTM, orang Melayu juga semakin mendesak untuk diadakan sekolah menengah kebangsaan yang menggunakan bahasa Melayu sebagai bahasa pengantar. Keadaan ini dapat dilihat berdasarkan kenyataan Perdana Menteri Tunku Abdul Rahman yang berbunyi:

Sesungguhnya orang-orang Melayu telah menunggu selama 100 tahun untuk mendapat pelajaran menengah. Sekarang mereka tidak sabar lagi. Sebelum kerajaan Perikatan berkuasa memang tidak ada rancangan untuk memulakan pelajaran Menengah Melayu.³⁶

Selanjutnya, selepas Perikatan berjaya memenangi pilihan raya 1959 dan membentuk kerajaan, satu Jawatankuasa Kaji Semula pendidikan dibentuk dan hasilnya lahirlah Laporan Rahman Talib 1960 yang diketuai oleh Abdul Rahman Talib.³⁷ Laporan ini adalah asas Akta Pelajaran 1961 dan Dasar Pelajaran Kebangsaan. KPGMS-KPGMPTM menunjukkan sokongan apabila kandungan laporan Rahman Talib dikemukakan, kerana laporan tersebut lebih tersusun dan mengangkat penggunaan bahasa Melayu sebagai bahasa kebangsaan dan bahasa pengantar. Tambahan lagi, laporan ini diperkemas kan dengan terbentuknya akta

pendidikan 1961 yang menjadi undang-undang rasmi dalam negara. Selain itu, kewujudan Seksyen 21 (2) dalam Akta Pelajaran 1961 yang memberi kuasa kepada Menteri Pelajaran untuk menukar Sekolah Rendah Jenis Kebangsaan (SJK) menjadi Sekolah Rendah Kebangsaan (SK) dengan bahasa rasmi sebagai bahasa pengantar, pihak KPGMS-KPGMPTM melihatnya sebagai usaha bersungguh-sungguh oleh kerajaan untuk mewujudkan satu sistem pendidikan yang seragam untuk semua masyarakat di Tanah Melayu. Malahan penggunaan bahasa rasmi yang merujuk kepada penggunaan bahasa Melayu diharapkan dapat diterima pakai oleh semua kaum di negara ini. KPGMS-KPGMPTM amat menyokong kandungan yang terdapat dalam Laporan Rahman Talib, sebagai satu laporan yang memahami perjuangan mereka antaranya ingin memartabatkan bahasa Melayu sebagai bahasa pendidikan. Namun, pihak KPGMS-KPGMPTM masih berjaga-jaga dan tetap berasa bimbang apabila persaingan berlaku antara bahasa Inggeris dengan bahasa kebangsaan untuk dilaksanakan sebagai bahasa pengantar di sekolah-sekolah (Ahmad 1994, 80). Ini kerana masih terdapat segelintir pemimpin dalam kerajaan yang masih mengagung-agungkan bahasa Inggeris yang dianggap sebagai bahasa ilmu. Oleh itu, pihak KPGMS-KPGMPTM terus menggesa kerajaan menukar sekolah Inggeris kepada sekolah Melayu mulai tahun 1961 dan menubuhkan sekolah menengah kebangsaan Melayu.

KESAN PERJUANGAN KPGMS-KPGMPTM

KPGMS-KPGMTPM menghadapi pelbagai rintangan bagi memastikan bahasa Melayu dinobatkan sebagai bahasa pengantar utama dalam semua peringkat pendidikan. Oleh itu, untuk mengetahui kesan tindakan KPGMS-KPGMTPM dalam memperjuangkan perkembangan bahasa Melayu dari sudut pendidikan, adalah perlu untuk melihat sejauh mana pelaksanaannya melalui penggunaan bahasa Melayu sebagai bahasa pengantar di sekolah dan penggunaan bahasa Melayu dalam kurikulum dan peperiksaan. Pelaksanaan tersebut dilihat kepada dua tahap iaitu sebelum merdeka dan selepas merdeka. Berhubung pelaksanaan penggunaan bahasa Melayu sebelum merdeka, laporan dan ordinan seperti Laporan Barnes, Ordinan Pelajaran 1952, Kertas Putih Pelajaran 1954 dan Laporan Razak mendapat pelbagai reaksi daripada masyarakat di Tanah Melayu apabila dikemukakan, didapati kebanyakannya adalah menolak kandungan laporan tersebut kerana meminggirkan penggunaan bahasa Melayu, terutamanya pihak KPGMS-KPGMTPM.³⁸

Sungguhpun, laporan dan ordinan sebelum merdeka adalah antara usaha pihak British untuk menyatupadukan masyarakat di Tanah Melayu dengan menggunakan medium bahasa sebagai simbol perpaduan kerana diakui manfaatnya dalam konteks negara yang berbilang bangsa. Namun demikian, kalau ditinjau dengan lebih mendalam dari segi pelaksanaannya, ternyata didapati kedudukan bahasa Melayu disaingi oleh bahasa Inggeris serta pelajaran Melayu masih gagal menandingi pengaruh bahasa Inggeris dalam sistem pendidikan tersebut. Tambahan kaum lain juga menentang laporan tersebut yang dianggap menindas bahasa ibunda. Oleh sebab itu KPGMS bertindak seolah-olah menerima, tetapi meletakkan syarat yang pelbagai kepada Laporan Barnes, menyebabkan pihak British sukar untuk memenuhinya. Maka apabila pihak British ingin menterjemahkan kandungan Ordinan Pelajaran 1952 mereka telah menjemput KPGMS untuk bersama-sama membincangkan penambahbaikan dalam kandungan tersebut untuk semua masyarakat di Tanah Melayu.³⁹ Ini secara tidak langsung memberi pengiktirafan kepada KPGMS-KPGMTPM yang menjadi wakil dalam pendidikan orang Melayu. Namun, apabila Ordinan Pelajaran 1952 dikemukakan isi kandungannya juga ditentang oleh KPGMS-KPGMTPM, begitu juga Kertas Putih Pelajaran 1954, kerana isu yang sama iaitu dasar British yang meminggirkan hak bahasa Melayu sebagai bahasa utama di sekolah-sekolah.

Secara keseluruhannya sebelum merdeka, KPGMS-KPGMTPM berjaya membuktikan bahawa tekanan dan tuntutan yang dilakukan oleh organisasi ini terhadap British menyebabkan dasar yang dikemukakan lambat dan sukar untuk dilaksanakan di Tanah Melayu kerana tiada kerjasama dari penduduk tempatan. Tekanan bagi memastikan bahasa Melayu harus dilayan setaraf dengan bahasa Inggeris sebagai bahasa rasmi serta menaikkan taraf guru-guru sekolah Melayu haruslah dipuji dan amatlah membanggakan (Md. Jadi 1990,40). Namun, terdapat sedikit perbezaan untuk Laporan Razak yang dikemukakan menjelang Tanah Melayu mencapai kemerdekaan. Salah satu isi kandungan yang ditimbulkan dalam Laporan Razak ialah soal bahasa pengantar di sekolah. Laporan ini menyokong bahasa Melayu sebagai bahasa kebangsaan dengan syarat tidak menyekat bahasa dan budaya bangsa lain di Tanah Melayu.⁴⁰ Ini merupakan satu-satunya laporan yang menyokong bahasa Melayu dalam pendidikan kebangsaan, walaupun dalam masa yang sama Kerajaan Perikatan berkompromi dengan kaum lain dengan membenarkan Sekolah Rendah Jenis Kebangsaan Cina dan India kekal menggunakan bahasa ibunda sebagai bahasa pengantar di sekolah. Namun dalam perenggan Laporan Razak ada menyatakan secara berperingkat-peringkat semua sekolah akan menggunakan bahasa kebangsaan.⁴¹ Walaupun laporan ini, tidak secara terus memartabatkan penggunaan bahasa Melayu, namun maksud perenggan tersebut membuktikan bahasa Melayu akan digunakan sepenuhnya.

Bagi KPGMS-KPGMPTM usaha itu tidak memadai kerana dalam Laporan Razak, kedudukan bahasa Melayu masih agak samar di peringkat sekolah menengah. Oleh itu pelbagai strategi dilakukan bagi memastikan sekolah menengah dapat ditubuhkan. Salah satu strategi yang paling agresif dilakukan oleh KPGMS-KPGMPTM adalah keluar daripada UMNO.⁴² Akibat daripada tindakan itu, menyebabkan Tunku Abdul Rahman mengadakan perjumpaan dengan KPGMS-KPGMPTM pada 22 September 1958. Hasil perjumpaan tersebut, perkara yang dituntut oleh KPGMS-KPGMPTM telah dipersetujui oleh pihak kerajaan. Bahasa Melayu akan menjadi sebagai bahasa pengantar bagi beberapa mata pelajaran di sekolah menengah untuk anak-anak Melayu. Perkara itu adalah langkah untuk memperkenalkan rancangan bagi menjadikan bahasa Melayu sebagai bahasa pengantar di sekolah-sekolah Inggeris. Sepucuk surat daripada Perdana Menteri yang bertarikh 23 September 1958 telah diterima oleh KPGMS-KPGMPTM yang menyatakan bahawa persetujuan telah dicapai di antara pihak Tunku dengan Kementerian Pelajaran di atas perkara yang dirundingkan pada 22 September 1958. Dengan ini, berakhirilah krisis yang timbul antara KPGMS-KPGMPTM dengan UMNO. KPGMS-KPGMPTM meminta Menteri Pelajaran supaya melaksanakan Laporan Razak⁴³ pada tahun 1959. Akhirnya tuntutan KPGMS-KPGMPTM telah diterima oleh kerajaan.

Menjelang tahun 1958 buat pertama kalinya di tanah air, wujud apa yang kita kenali sebagai darjah menengah Melayu yang menggunakan bahasa Melayu sebagai bahasa pengantar melalui kemunculan darjah Tingkatan 1 bagi sekolah menengah di beberapa tempat di seluruh negara (Juriah dan Zainal Abidin 2007, 468). Berkenaan dengan pembukaan sekolah menengah Melayu, pihak kerajaan telah mengambil keputusan membuka darjah menengah sebanyak 11 buah, iaitu sebuah bagi tiap-tiap negeri. Setiap negeri membuka dua darjah sebagai langkah permulaan. Pada tahun tersebut terdapat 135 buah darjah diwujudkan dengan jumlah murid seramai 4,953 orang.⁴⁴ Darjah inilah yang kemudiannya berkembang menjadi sekolah menengah kebangsaan. Perasmian pembukaan darjah menengah dijalankan mulai dari bulan Februari 1958, guru-guru yang mengajar di sekolah menengah tersebut dilantik oleh pihak Kementerian Pelajaran. Seterusnya darjah inilah yang menjadi asas kepada sistem sekolah menengah Melayu sekarang yang setiap tahun memberi pelajaran kepada ratusan ribu anak-anak Melayu di samping menerima kehadiran kaum-kaum yang lain. Melalui sekolah-sekolah menengah itulah juga kemudiannya dapat dilihat munculnya anak Melayu yang berkelulusan tinggi daripada generasi sebelum ini iaitu apabila sekolah-sekolah Menengah mengeluarkan

lulusan Sijil Rendah Pelajaran (SRP), Sijil Persekolahan Malaysia (SPM) dan juga Sijil Tinggi Pelajaran (STP). Sistem sekolah menengah yang diasaskan pada tahun 1958 ini juga kemudiannya mengeluarkan calon-calon mahasiswa Universiti Malaya dan juga universiti yang lain.

Laporan Rahman Talib adalah merupakan laporan yang diterbitkan selepas tiga tahun negara mencapai kemerdekaan. Laporan ini meneruskan kelangsungan Laporan Razak dengan beberapa penambahan dilakukan. Menyentuh perihal bahasa Kebangsaan, Laporan Rahman Talib mengemukakan syor untuk menjadikan bahasa Melayu sebagai bahasa pengantar di peringkat sekolah dan universiti. Hal ini dapat dilihat berdasarkan pernyataan yang berbunyi:

*The educational policy of the Federation... is to establish a national system of education which will satisfy the needs of the nation and promote its cultural, social, economic and political development... and for the progressive development of an educational system in which the national language is the main medium of instruction.*⁴⁵

Selain itu, antara isi kandungan yang terdapat dalam Laporan Rahman Talib ialah semua peperiksaan rasmi di peringkat sekolah dijalankan dalam bahasa rasmi iaitu bahasa Melayu dan bahasa Inggeris (Raja 1982,101). Antara cadangan yang melibatkan kedudukan dan peranan bahasa Melayu dalam Akta Pelajaran 1961 ialah:

1. Pelajaran rendah dalam bahasa kebangsaan dimajukan dengan mengadakan pelajaran menerusi bahasa kebangsaan di sekolah yang dahulunya sekolah rendah kerajaan dengan syarat ada guru yang sesuai dan semua sekolah rendah bantuan akan diubah menjadi sekolah kebangsaan ataupun sekolah jenis kebangsaan dengan mengadakan guru yang mendapat latihan yang sesuai.
2. Bantuan separuh kerajaan kepada sekolah menengah Cina dimansuhkan mulai Januari 1960. Sekolah ini bagaimanapun boleh menerima bantuan penuh sekiranya bahasa pengantar pengajaran diubah kepada bahasa Melayu atau bahasa Inggeris dan sekolah tersebut menyediakan murid-muridnya untuk Peperiksaan Sijil Rendah Pelajaran atau Sijil Persekutuan Tanah Melayu atau Sijil Seberang Laut.
3. Semua peperiksaan awam ini di sekolah menengah diadakan dalam salah satu bahasa rasmi sahaja. Ini bererti bahawa Peperiksaan Menengah Rendah III Kerajaan atau Peperiksaan meningkat ke Sekolah Menengah Cina yang mula diadakan sejak tahun 1947, dan Peperiksaan Menengah Atas III Kerajaan atau Peperiksaan Sijil Berhenti Sekolah Menengah Cina yang mula diadakan pada tahun 1951, dimansuhkan.
4. Langkah hendaklah diambil untuk menambah bilangan guru terlatih yang layak mengajar dalam bahasa Melayu.
5. Langkah yang lebih lanjut lagi hendaklah diambil untuk mengukuhkan kedudukan bahasa kebangsaan dalam sistem pelajaran.⁴⁶

Kesemua cadangan yang dinyatakan dalam Laporan Rahman Talib menjurus kepada matlamat dan tuntutan KPGMS-KPGMPTM yang utama iaitu pelaksanaan penggunaan bahasa Melayu sebagai bahasa pengantar di semua aliran sekolah kebangsaan.⁴⁷ Lantas, apabila Akta Pelajaran 1961 diluluskan, kerajaan Perikatan menukar bahasa pengantar darjah satu sekolah aliran Inggeris ke bahasa Melayu. Selain itu, bagi peringkat sekolah menengah pada awal tahun 1960, terdapat 168 buah sekolah menengah jenis kebangsaan yang mendapat bantuan penuh kerajaan, 41 buah sekolah menengah bantuan separuh dan 153 buah sekolah menengah persendirian.⁴⁸

Ini berikutan tindakan tegas kerajaan yang hanya akan memberikan bantuan kewangan kepada sekolah-sekolah menengah yang menggunakan bahasa Melayu atau bahasa Inggeris sebagai bahasa pengantar. Oleh itu, sekolah Cina yang ingin mendapatkan bantuan kewangan daripada kerajaan perlu menukar bahasa pengantar kepada bahasa kebangsaan (Mok 1996, 52). Sementara itu, di peringkat institusi pengajian tinggi yang melibatkan kolej dan universiti pula, penggunaan bahasa Melayu sebagai bahasa pengantar turut diberikan perhatian secara berperingkat. Walaupun sebenarnya perubahan bahasa pengantar dari bahasa Inggeris kepada bahasa Melayu di peringkat pengajian tinggi telah bermula sejak tahun 1959 lagi apabila Maktab Perguruan Bahasa telah mengadakan satu tunjuk perasaan yang telah memaksa pihak pentadbiran institusi tersebut mengubah bahasa pengantar menggunakan bahasa Melayu.⁴⁹

Selain itu, bahasa Melayu diperkukuhkan lagi melalui peperiksaan. Peperiksaan tersebut boleh dibahagikan kepada dua jenis iaitu, peperiksaan bahasa Melayu sebagai satu mata pelajaran dan peperiksaan yang menggunakan bahasa Melayu sebagai bahasa pengantarnya. Peperiksaan bahasa Melayu sebagai satu mata pelajaran telah bermula sejak tahun 1957 lagi. Pada tahun tersebut kelulusan dalam bahasa Melayu (bahasa kebangsaan) diwajibkan untuk memperoleh Sijil Pelajaran Persekutuan Tanah Melayu dalam pengantar bahasa Inggeris. Seterusnya, pada tahun 1962 kelulusan dalam mata pelajaran bahasa Melayu diwajibkan untuk memperoleh Sijil Rendah Pelajaran pengantar bahasa Inggeris. Jenis kedua iaitu peperiksaan yang menggunakan bahasa Melayu sebagai pengantar mata pelajaran bermula buat pertama kalinya dalam peperiksaan kerajaan pada peringkat menengah Melayu pada tahun 1960 iaitu dalam Peperiksaan Sijil Rendah Pelajaran. Pada tahun 1962 pula buat pertama kalinya Peperiksaan Sijil Pelajaran Persekutuan Tanah Melayu dijalankan dalam bahasa Melayu.⁵⁰ Sementara itu, di peringkat universiti pula kesemua mata pelajaran yang diajar menggunakan pengantar bahasa Melayu telah diperiksa dalam bahasa Melayu. Selain itu, walaupun sesetengah kursus disampaikan dalam bahasa Inggeris tetapi dalam peperiksaan, diadakan pula soalan dalam bahasa Melayu. Ini bermakna mahasiswa dibenarkan menjawab dalam bahasa Melayu atau bahasa Inggeris.⁵¹ Ternyata Laporan Rahman Talib adalah laporan yang memperkukuhkan penggunaan bahasa Melayu dalam pendidikan. Ini terhasil daripada tuntutan dan tekanan yang diberikan oleh KPGMS-KPGMPTM untuk mengangkat bahasa Melayu menjadi bahasa utama dalam pendidikan untuk semua kaum di Malaysia.

Kemuncak peranan KPGMS-KPGMPTM dalam memperjuangkan bahasa Melayu adalah apabila bahasa Melayu dimartabatkan menjadi bahasa kebangsaan setelah pelbagai bentuk perbincangan dan memorandum dihantar kepada pihak kerajaan.⁵² Akta Bahasa Kebangsaan 1963 dikuatkuasakan pada 11 April 1963 dengan memperuntukkan perkara mengenai tulisan bagi bahasa kebangsaan, bentuk angka dan bahasa dalam borang rasmi kerajaan (Tamby 1990, 126-133). Melalui Akta Bahasa Kebangsaan 1963, Perkara 152 membenarkan parlimen menetapkan tulisan bagi bahasa kebangsaan yang memperuntukkan bahawa tulisannya ialah tulisan rumi (iaitu tulisan Latin) tetapi penggunaan tulisan jawi tidak dilarang (Suffian 1987, 444-450). Manakala berhubung bahasa dalam borang rasmi pula, akta ini menyatakan apabila sesuatu borang dalam bahasa Inggeris terjemahan borang itu dalam bahasa kebangsaan boleh digunakan. Borang tersebut hendaklah diterjemahkan oleh orang atau pihak berkuasa yang ditetapkan dari semasa ke semasa dengan perintah perdana menteri (Tamby 1990, 133). Pengubalan Akta Bahasa Kebangsaan 1963 ini penting bukan sahaja sebagai pengiktirafan negara terhadap bahasa Melayu tetapi juga pengiktirafan usaha para pejuang bahasa seperti KPGMS-KPGMPTM dalam mempertahankan, mengukuhkan dan memperluaskan lagi penggunaan bahasa Melayu.sejak dari awal lagi.

KESIMPULAN

Kesimpulannya, sumbangan KPGMS-KPGMPTM dalam memperjuangkan bahasa Melayu dalam pendidikan dan bahasa kebangsaan yang terkandung dalam Perlembagaan Persekutuan Tanah Melayu pada tahun 1957 adalah amat bermakna. Ini merupakan satu kejayaan yang membanggakan tambahan lagi dengan pengiktirafan secara perundangan oleh negara melalui Akta Bahasa Kebangsaan 1963. Penggunaan bahasa Melayu dalam pendidikan selepas negara mencapai kemerdekaan menunjukkan perkembangan positif ditambah dengan hasil usaha keras kerajaan dan sokongan rakyat. Malahan, didapati penggunaan bahasa Melayu bukan sahaja meningkat dalam urusan rasmi bahkan tidak rasmi. Selain itu bahasa Melayu, didapati semakin berkembang luas melalui penubuhan lebih banyak sekolah yang menggunakan bahasa pengantar bahasa Melayu di samping peningkatan jumlah pelajar yang mengikuti peperiksaan dalam bahasa Melayu.

Mercu tanda kejayaan kukuh dan meluasnya penggunaan bahasa Melayu sebagai bahasa kebangsaan adalah melalui penubuhan dan peranan yang dimainkan oleh Dewan Bahasa dan Pustaka (DBP). Melalui DBP, kerajaan telah menganjurkan kempen Bulan Bahasa Kebangsaan dan Minggu Bahasa Kebangsaan yang berjaya menyedarkan rakyat tentang kepentingan bahasa kebangsaan. Pihak-pihak yang meragui akan kemampuan bahasa Melayu untuk dijadikan bahasa hingga ke peringkat tinggi terpaksa mengakui kebenaran pendapat dan perjuangan KPGMS-KPGMPTM-KGMMB yang telah dimulakan sejak tahun 1947 lagi, termasuklah Tunku Abdul Rahman sendiri. Pembukaan Universiti Kebangsaan Malaysia pada tahun 1970 adalah merupakan satu lagi kemuncak kejayaan kepada sistem pelajaran Melayu, apabila bahasa Melayu menjadi bahasa pengantar utama di peringkat pendidikan tinggi. Perjuangan KPGMS-KPGMPTM-KGMMB sejak penubuhannya telah membuka mata semua pihak bahawa idea untuk menjadikan bahasa Melayu sebagai bahasa ilmu pengetahuan dan bahasa kebangsaan serta bahasa pengantar kepada sekolah-sekolah di tanah air bukanlah sesuatu omongan kosong dan tidak dapat direalisasikan.

NOTA

¹ *The Times Education Supplement*. London. 23 Mach 1946, hlm. 136.

² Laporan mengenai Pelajaran, 1949, Persekutuan Tanah Melayu. hlm. 1.

³ beberapa buah negeri lain juga mengikuti jejak langkahnya. Mulai 1921 negeri-negeri lain seperti Selangor, Melaka dan Negeri Sembilan telah menubuhkan persatuan guru. Perak juga telah menubuhkan persatuan guru pada tahun yang sama dengan membentuk Persatuan Guru Melayu Kuala Kangsar, Persatuan Guru Melayu Perak Utara dan Selatan. Usaha ini diikuti oleh semua negeri Melayu termasuk Singapura, lihat Roslan Saadon, 2010, Perjuangan KGMMB, hlm. 22.

⁴ Usaha menyatukan Persatuan Guru Melayu bermula dengan inisiatif Persatuan Guru Melayu Selangor (PGMS) dan Persatuan Guru Melayu Negeri Sembilan (PGMNS). PGMS telah memuatkan berita mengenai gabungan di dalam surat khabar manakala PGMNS menghantar surat kepada persatuan guru di seluruh Tanah Melayu. Akhirnya usaha ini telah berjaya mengumpulkan 14 buah pertubuhan Melayu bergabung terdiri daripada Kedah, Perlis, Pulau Pinang, Perak Utara, Kuala Kangsar, Perak Selatan, Selangor, Negeri Sembilan, Johor, Pahang, Kelantan, Terengganu, Melaka dan Singapura, lihat Presiden KGMMB, Sejarah Perjuangan Guru Melayu. KGMMB, hlm. 7.

⁵ KPGMPTM ditubuhkan pada bulan Mei 1954, KPGMS masih lagi berfungsi. Kedua-dua pertubuhan ini digunakan untuk menjalankan apa-apa kegiatan dan tuntutan yang bersesuaian dengan status masing-masing. Sebarang tuntutan yang berkaitan isu bahasa dan pelajaran, maka KPGMS ditugaskan kerana organisasi ini berdaftar di bawah Akta Pertubuhan. Namun, jika tuntutan yang melibatkan isu gaji dan perjawatan, maka KPGMPTM akan menguruskannya kerana ditubuhkan di bawah Akta

Kesatuan Sekerja. KPGMPTM dapat menjalankan fungsinya secara penuh apabila KPGMS dibubarkan pada tahun 1958.

⁶ KGMMB pula lahir pada 1 Mei 1968 setelah mendaftar sebagai sebuah kesatuan sekerja yang mempunyai cawangan. Persatuan-persatuan guru negeri yang pernah bergabung dengan KPGMS dan KPGMPTM merupakan cawangan KGMMB. Beberapa ahli jawatan kuasa telah ditugaskan untuk menggubal perlembagaan KGMMB dan yang menguruskan pendaftaran ialah seperti Cikgu Ali Yunus (Melaka), Cikgu Abdul Rahman Md. Akib (Pulau Pinang), Cikgu Talib Sudi (Melaka), Cikgu Ibrahim Razak (Pulau Pinang), Cikgu Kassim Harun (Kuala Lumpur), Cikgu Sh. Ismail Sh. Omar (Melaka) dan Cikgu Nordin Mahmud (Perak).

⁷ Presiden KGMMB, Sejarah Perjuangan Guru Melayu. KGMMB, hlm, 1.

⁸ Surat KPGM/PTM 19/63(1).23 September 1963.

⁹ Mujallah Guru, Disember 1955.

¹⁰ Kassim Harun, April 1946-1966.

¹¹ KPGMS telah menubuhkan Jabatan Pelajaran KPGMS, telah dikendalikan oleh Persekutuan Guru-Guru Melayu Pulau Pinang dan Seberang Prai. Ahli jawatankuasanya terdiri daripada Cikgu Mohamad Noor Ahmad dan Pendeta Za'ba. Tugasnya adalah menyusun satu dasar pelajaran bagi membolehkan anak-anak Melayu masuk ke universiti. KPGMS telah mengadakan mesyuarat pada tahun 27 April 1947 yang diadakan di Kuala Lumpur dan telah merangka satu sistem pelajaran dan kemudiannya telah dihantar kepada pihak kerajaan untuk mendapatkan pertimbangan.

¹² Jawatankuasa terdiri daripada Che Md Nor Ahmad sebagai Pengerusi, Che A. Ghani bin Ngab dari Perlis, Che Saleh Ibrahim dari Kedah, Che Hanafiah A.Rahman dari Perak dan Che Ahmad Nawi dari Perak. Lihat Mujallah Guru. Oktober 1951, hlm. 339-340.

¹³ Mujallah Guru November 1952, hlm. 378.

¹⁴ Mujallah Guru. Oktober 1952, hlm. 331-332.

¹⁵ Kasim Harun, April 1946-1966, hlm. 49. Beliau merupakan setiausaha KPGMS tahun 1964-1972

¹⁶ Ibid, hlm. 50.

¹⁷ Mujallah Guru Julai 1952, hlm. 215.

¹⁸ Lembaga Penyelidikan Undang-undang (ed.) 1994. Perlembagaan Persekutuan, seksyen 152, hlm. 221-223.

¹⁹ Penyatuan Laporan Barnes dan Fenn-Wu ke dalam satu bentuk yang dipanggil *Report of Barnes Report on Malay Education and Fenn-Wu Report on Chinese Education*, lihat Report of Barnes Report on Malay Education and Fenn-Wu Report on Chinese Education, dalam Fail Pejabat Buruh Selangor, D.C.L. Selangor, 116/53, II. Education Ordinance, 1952 (No. 63 of 1952).

²⁰ Sebuah Majalah Guru yang tertua di Semenanjung Tanah Melayu diterbitkan pada 1 November 1924 oleh Persekutuan Guru-guru Melayu ditulis dalam tulisan jawi sehingga keluaran tahun 1949.

²¹ Fail GPGSCM/ MCACECC, Letter from General Templer to Tan Cheng Lock, 6 Julai 1953, GPGSCM, Kuala Lumpur; Fail GPGSCM/ MCACECC, letter from Mac Gillivray to Tan Cheng Lock, 15 Oktober 1954, GPGSCM, Kuala Lumpur; Teacher's Journal, Vol. 10, No. 2, 1975, hlm. 24-29.

²² Di samping kekurangan kewangan untuk membiayai rancangan yang diusulkan dalam Ordinan Pelajaran 1952, kerajaan British juga menghadapi kekurangan guru terlatih untuk sekolah kebangsaan.

²³ Federation of Malaya, Report of Special Committee Appointed by High Commissioner in Council to Consider Way and Means of Implementing the policy Outlined in the Education Ordinance 1952, hlm.7

²⁴ Kasim Harun, April 1946-1966, hlm. 52-53.

²⁵ Mujallah Guru, September, 1955, hlm 259.

²⁶ Pada pertengahan bulan Disember 1954, sebanyak 500 orang Melayu dari Hilir Perak telah mengadakan konvensyen bantahan pelaksanaan kelas bahasa Inggeris di Teluk Anson; Kampung Melayu Bagan Datoh juga mengadakan perjumpaan untuk menentang kelas bahasa Inggeris; GPMS dalam perjumpaan tahunan di Taiping telah meluluskan usul penentangan terhadap Kertas Putih pada 13 Januari 1955; Manakala Presiden UMNO, Tunku Abdul Rahman turut menyatakan bahawa UMNO menentang dasar pembukaan kelas kebangsaan di sekolah vernakular

²⁷ Kerajaan Persekutuan Tanah Melayu, *Penyata Jawatankuasa Pelajaran 1956*, hlm. 3. Lihat juga Ibrahim Saad, *pendidikan dan Politik di Malaysia*, hlm. 52; Francis Wong Hoy kee and Gwee Yee Hean, *Perspectives: The Development of Education in Malaysian and Singapore*, hlm. 26; William Shaw, *Tun Razak: His Life and Times*, hlm. 103-105; Richard Stubbs, *Hearts and Minds in Guerilla*

Warfare, hlm. 229; Chai Hon-Chan, *Education and Nation-building In Plural Societies, The West Malaysian Experience*, hlm. 25. Rujuk juga *Report of The Education Committee 1956*, Hlm. 2; *Nanyang Siang pau*, 14 December 1956, hlm. 9; *Indian Daily Mail*, 7 May 1956, hlm. 6; Federal Government Press Statement D. INF. 9/57/11 (HM), Speech of His Majesty The Yang Di-Pertuan Agong At The State Opening of Parliament on 3 September 1957, hlm. 4, dalam C.O. 1030/764/FED347/01, The Yang Di-Pertuan Agong of Malaya.

²⁸ *Mujallah Guru*, Julai 1956, hlm 215.

²⁹ Pada keluaran *Mujallah Guru* tahun 1956, bahagian Rencana Pengarang telah mengeluarkan Penyata Pelajaran 1956 dalam versi bahasa Melayu untuk kefahaman guru-guru Melayu, lihat *Mujallah Guru* Jun 1956, hlm 173-184.

³⁰ *Mujallah Guru*, Julai 1956, hlm 247.

³¹ *Ibid.* Pada 18 Jun 1956, ahli-ahli Jawatan Kuasa Pelajaran KPGMS telah menyusun satu penyata yang ditulis oleh Che Yasin bin Salleh, untuk dibentangkan dalam mesyuarat tergempar.

³² *Mujallah Guru*, Julai 1956, hlm 216.

³³ *Mujallah Guru*, Ogos 1956, hlm 249, lihat juga *Majalah Guru*. Januari 1959. hlm. 25.

³⁴ *Mujallah Guru*, Februari 1958, hlm. 59.

³⁵ Disekitar perkembangan bahasa Melayu di Tanah air kita tajuk yang membincangkan masalah penggunaan bahasa Melayu dalam pendidikan yang masih tidak dilaksanakan. Lihat, *Mujallah Guru*, Februari 1958, hlm. 56-57.

³⁶ *The Straits Times*, 28 Februari 1958.

³⁷ Abdul Rahman Talib dilahirkan pada tahun 1916 di Temerloh Pahang. Beliau mendapat pendidikan awal di tempat kelahiran beliau dan kemudian melanjutkan pengajian di Sultan Idris Training College (SITC), Tanjung Malim, Perak. Abdul Rahman memulakan kerjayanya pada tahun 1940 dengan bertugas sebagai guru di Sekolah Abdullah, Kuantan. Selepas hampir lima tahun menjadi pendidik, beliau dilantik menjadi Penolong Nazir Sekolah-sekolah Melayu Pahang pada tahun 1945. Pada tahun 1952, beliau telah mengasaskan Jabatan Hal Ehwal Agama di Jabatan Pelajaran Pahang. Beliau sangat aktif dalam Pertubuhan kebangsaan Melayu Bersatu (UMNO) dan selain daripada itu juga merupakan Ahli Bersekutu Majlis Kebangsaan. Pada tahun 1956, beliau telah dilantik sebagai Timbalan Menteri Sumber Alam Semula Jadi dan Kerajaan Tempatan. Beliau telah dilantik menjadi Menteri Pengangkutan pada tahun 1957, menteri Perdagangan dan Industri pada tahun 1959, Menteri Pelajaran pada tahun 1960 hingga 1962, Menteri Kesihatan pada tahun 1962 dan kembali menjadi Menteri Pelajaran pada tahun 1964. Semasa menjadi Menteri Pelajaran, beliau telah mengemukakan satu laporan yang mengandungi usul dan saranan yang penting untuk memperbaiki sistem pendidikan di Persekutuan Tanah Melayu/ Laporan itu dikenali sebagai Laporan Abdul Rahman Talib. Melalui laporan itu beliau memberi penekanan terhadap peningkatan penggunaan Bahasa Melayu dalam sistem pelajaran pada ketika itu. Di antara saranan yang dikemukakan dalam laporan itu mencadangkan supaya Bahasa Melayu dijadikan mata pelajaran wajib selain Bahasa Inggeris. Bahasa Melayu mesti diajar dari darjah satu di semua jenis sekolah rendah dan syarat lulus dalam Bahasa Melayu bagi calon-calon ke sekolah menengah, pusat latihan guru dan memberi insentif kepada guru-guru supaya mendapat kelulusan yang baik dalam mata pelajaran Bahasa Melayu. Pada tahun 1962, Abdul Rahman telah mendapat anugerah Ijazah Kehormat Doktor Undang-undang oleh Universiti Malaya. Ketokohan Abdul Rahman bukan sahaja dalam bidang politik tetapi juga dalam pendidikan. Begitu banyak jasa yang dicurahkan terutama dalam memartabatkan Bahasa Melayu sebagai bahasa kebangsaan. Beliau telah bersara pada tahun 1965 dan menghembuskan nafas yang terakhir pada 18 Oktober 1968 di Kaherah, Mesir. <http://sejarahmalaysia.pnm.my>.

³⁸ *Mujallah Guru*. Oktober 1952, hlm. 332.

³⁹ Federation of Malay, Minutes and Council Paper of the Federal Legislative Council (Fifth Session) March 1952 to February 1953, Government Press, 1954, hlm. 795.

⁴⁰ Kerajaan Persekutuan Tanah Melayu, *Penyata Jawatankuasa Pelajaran 1956*, hlm. 3. Lihat juga Ibrahim Saad, *pendidikan dan Politik di Malaysia*, hlm. 52; Francis Wong Hoy kee and Gwee Yee Hean, *Perspectives: The Development of Education in Malaysian and Singapore*, hlm. 26; William Shaw, *Tun Razak: His Life and Times*, hlm. 103-105; Richard Stubbs, *Hearts and Minds in Guerilla Warfare*, hlm. 229; Chai Hon-Chan, *Education and Nation-building In Plural Societies, The West Malaysian Experience*, hlm. 25. Rujuk juga *Report of The Education Committee 1956*, hlm. 2; *Nanyang Siang pau*, 14 December 1956, hlm. 9; *Indian Daily Mail*, 7 May 1956, hlm. 6; Federal Government

Press Statement D. INF. 9/57/11 (HM), Speech of His Majesty The Yang Di-Pertuan Agong At The State Opening of Parliament on 3 September 1957, hlm. 4, dalam C.O. 1030/764/FED347/01, The Yang Di-Pertuan Agong of Malaya.

41 Persekutuan Tanah Melayu, Penyata Jawatankuasa Pelajaran 1956, *perenggan 12*, hlm. 3.

42 Mujallah Guru, Januari 1958, hlm. 32-35.

43 Persekutuan Tanah Melayu, Penyata Jawatankuasa Pelajaran 1956, perenggan 56.

44 Penyata Jawatan Kuasa Pelajaran 1956 (Penyata Razak), hlm. 10

45 Federation of Malaya, *The Education Act*, 1961, Kuala Lumpur, 1961.

46 Ibid, hlm. 101-102.

47 Ibid, hlm. 103, lihat juga Kassim Harun, *20 Tahun KPGMS-KPGM-PTM Berjuang*, April 1946-1966. Kuala Lumpur: Kesatuan Persekutuan Guru Melayu Persekutuan Tanah Melayu, hlm. 58-59.

48 Ibid.

49 Raja Mukhtaruddin Raja Mohd, 1992, Dain, *Pembinaan Bahasa Melayu: Perancangan Bahasa Di Malaysia*, Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka, hlm. 103.

50 Kassim Harun, *20 Tahun KPGMS-KPGM-PTM Berjuang*, April 1946-1966. Kuala Lumpur: Kesatuan Persekutuan Guru Melayu Persekutuan Tanah Melayu, hlm. 107.

51 Ibid, hlm. 108-109.

52 Mujallah Guru, Disember, 1955, hlm. 355.

RUJUKAN

- Ahmad Adam. 1994. *Isu Bahasa dan Pembentukan Bangsa*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Aminah Mohamad Nor. 1977/1978. *Kebangkitan dan Perjuangan Persatuan Guru-guru Melayu Pulau Pinang dan Seberang Prai 1920-1950*. Latihan Ilmiah Ijazah Sarjana Muda Sastera, Pusat Pengajian Ilmu Kemanusiaan. Universiti Sains Malaysia.
- Fail GPGSCM/ MCACECC. Letter from General Templer to Tan Cheng Lock. 6 July 1953. Kuala Lumpur: GPGSCM.
- Fail GPGSCM/ MCACECC. Letter from Mac Gillivray to Tan Cheng Lock. 15 Oktober 1954. Kuala Lumpur: GPGSCM.
- Faiza Tamby Chik. 1990. Akta Bahasa Kebangsaan 1963/1967 – Akta 32 Undang-undang Malaysia, dalam *Al-Ahkam*, Jilid 1. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- C.O. 1030/764/FED347/01. The Yang Di-Pertuan Agong of Malaya. Speech of His Majesty The Yang Di-Pertuan Agong At The State Opening of Parliament on 3 September 1957.
- Federation of Malay. 1954. *Minutes and Council Paper of the Federal Legislative Council (Fifth Session) March 1952 to February 1953*. Kuala Lumpur: Government Press.
- Federation of Malaya. 1952. *Proceedings of the Legislative Council of the Federation of Malaya for The Period (Fourth Session), February, 1951 to February, 1952*. Kuala Lumpur: Government Printers.
- Federation of Malaya. *The Education Act*, 1961. Kuala Lumpur.
- Francis, Wong Hoy Kee & Ee, Tiong Hong. 1974. *Pendidikan di Malaysia*. Kuala Lumpur: Heinemann Educational Books.
- Haris Md. Jadi. 1983. *Ethnicity, politics and education: A study in the development of Malayan Education and its Policy Implementation Process*. Disertasi Ijazah Kedoktoran, University of Keele.
- Haris Md. Jadi, 1990, *Etnik, Politik dan Pendidikan*, Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Haron Haji Said. 1974. *Kesatuan Persekutuan Guru-guru Melayu Semenanjung-Persekutuan Guru-guru Melayu Persekutuan Tanah Melayu (KPGMS-KPGM-PTM): Dengan Tumpuan kepada Pendirian dan Perjuangan untuk Meninggikan Taraf Pendidikan Melayu*. Latihan Ilmiah Ijazah Sarjana Muda, Jabatan Sejarah, Universiti Kebangsaan Malaysia.
- Hong, Seng Ong. 1952. *Education for Unity in Malaya*. Pulau Pinang: Malayan Teachers Unions.
- Juriah Long dan Zainal Abidin Ahmad. 2007. “Keberkesanan penggunaan bahasa Malaysia dalam komunikasi lisan di sekolah menengah rendah: satu tinjauan,” dalam Kongres bahasa dan persuratan I-IV (1952-2002). Kuala Lumpur: Persatuan Penterjemah Malaysia.
- Kassim Harun, 20 Tahun KPGMS-KPGMPTM-KGMMB -KPGM-PTM Berjuang, April 1946-1966. Kuala Lumpur: Kesatuan Persekutuan Guru Melayu Persekutuan Tanah Melayu.
- Kogan, M. 1978. *The politics of Educational Change*. London: Fontana
- Lembaga Penyelidikan Undang-undang (ed.) 1994. *Perlembagaan Persekutuan*. Kuala Lumpur: International Law Book Service.
- Mohd Samsudin dan Shahizan Shaharuddin, *Pendidikan dan Pengajaran Mata Pelajaran Sejarah di Sekolah di Malaysia*, *JEBAT*, Dec 2012, Vol. 39, no. 2, 116-141.
- Mujallah Guru*. Oktober. 1951.
- Mujallah Guru*. Julai. 1952.
- Mujallah Guru*. Oktober. 1952.
- Mujallah Guru*. November. 1952.
- Mujallah Guru*. Jun. 1954.
- Mujallah Guru*. Ogos. 1954.
- Mujallah Guru*. Disember. 1955.
- Majallah Guru*. Januari. 1959.
- Mok, Soon Sang. 1996. *Pendidikan Di Malaysia*. Kuala Lumpur: Kumpulan Budiman Sdn. Bhd.
- Omar Mohd Hashim. 1999. *Pengisian Misi Pendidikan (Penyata Barnes Suatu Tinjauan*

- Selepas Sepuluh Tahun*). Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Persekutuan Tanah Melayu. *Penyata Jawatankuasa Pelajaran 1956*. Kuala Lumpur: Caxton Press.
- Raja Mukhtaruddin Raja Mohd. Dain. 1982 *Pembinaan Bahasa Melayu: Perancangan Bahasa di Malaysia*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Ramanathan, K. 1985. *Politik dalam Pendidikan Bahasa 1930-1971*. Petaling Jaya: Penerbit Fajar Bakti.
- Roff, Margerat. *The Politics of Language in Malaya dalam Asean Survey*. May 1967. Vol. VII, no. 5.
- Roslan Saadon. 2010. *Perjuangan KGMMB*. Kuala Lumpur: Pencetakan Sentosa.
- Sufean Hussin. 1993. *Pendidikan di Malaysia, Sejarah Sistem dan Falsafah*: Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Tan, Yao Sua. 2010. *Isu Bahasa, Etnik dan Pembinaan Negara Bangsa dalam sistem Pendidikan Malaysia*. Pulau Pinang: Universiti Sains Malaysia.
- The Strait Times*. 4, 5 dan 6 September. 1951.
- The Straits Times*. 4 November. 1958.
- The Times Education Supplement*. London. 23 Mach 1946.
- Tun Mohamed Suffian bin Hashim. 1987. *Mengenal Perlembagaan Malaysia*, Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Wan Mohd. Mahyiddin dan Nik Mustaffa. 1997. *Amanat Presiden: Landasan bagi Pembangunan Bangsa dan Negara. Jilid I*. Shah Alam: Penerbit Fajar Bakti.

Published online: 29 April 2020